

REPUBLIKA HRVATSKA
VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE
Z A G R E B

Broj: Rev 1042/2017-3

Vrhovni sud Republike Hrvatske u vijeću sastavljenom od sudaca Mirjane Magud predsjednice vijeća, Goranke Barać-Ručević članice vijeća i sutkinje izvjestiteljice, Ljiljane Hrastinski Jurčec članice vijeća, mr. sc. Dražena Jakovine člana vijeća i Branka Medančića člana vijeća, na temelju odredbe članka 267. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, u predmetu koji se pred tim sudom vodi pod poslovnim brojem Rev-1042/17, 27. svibnja 2020. podnosi

Zahtjev za prethodnu odluku Sudu Europske unije

I. Podaci o sudu koji podnosi zahtjev

Sud koji podnosi zahtjev: Vrhovni sud Republike Hrvatske

Sastav suda: vijeće Vrhovnog suda Republike Hrvatske sastavljeno od pet sudaca - Mirjane Magud predsjednice vijeća, Goranke Barać-Ručević članice vijeća i sutkinje izvjestiteljice, Ljiljane Hrastinski Jurčec članice vijeća, mr. sc. Dražena Jakovine člana vijeća i Branka Medančića, člana vijeća.

Kontakt podaci: Vrhovni sud Republike Hrvatske, Trg Nikole Zrinskog 3, 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska

mirjana.magud@vsrh.hr, goranka.barac.rucevic@vsrh.hr, ljiljana.hrastinski@vsrh.hr,
drazen.jakovina@vsrh.hr, branko.medancic@vsrh.hr

II. Stranke glavnog postupka

1. Tužitelj I. D. iz P., zastupan po punomoćniku S. K., odvjetniku iz V.,
2. Tuženik Z. b. d.d., Z., zastupana po punomoćnicima B. P., S. P. i H. I., odvjetnicima iz Odvjetničkog društva P. & P., Z.

III. Predmet spora u glavnom postupku i važne činjenice

1. Korisnik kredita je 30. lipnja 2006., u svojstvu potrošača, sa Z. b. d.d. kao kreditorom, sklopio ugovor o kreditu čija je svrha financirati dovršetak kuće i koji je osiguran

hipotekom na nekretnini. Kredit je denominiran u švicarskim francima (CHF), a isplaćen je u hrvatskim kunama prema srednjem tečaju Hrvatske narodne banke na dan isplate. Taj kredit, u iznosu od 78.200,00 CHF, trebao je korisnik kredita otplatiti tijekom razdoblja od 20 godina, uz valutnu klauzulu, zajedno s ugovornom kamatom, koja je ugovorena kao promjenjiva u skladu s promjenama tržišnih uvjeta, na temelju Odluke o kamatnim stopama Z. b. d.d., a koja na dan sklapanja ugovora iznosi 4,90% godišnje, sve u kunskoj protuvrijednosti, obračunato prema srednjem tečaju Hrvatske narodne banke na dan plaćanja.

2. Korisnik kredita, smatrajući da su ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli i jednostranoj izmjeni kamatne stope o kojima se nije pojedinačno pregovaralo nepoštene, podnio je 14. studenoga 2014. pred Općinskim sudom u Osijeku tužbu kojom zahtijeva utvrđenje ništetnosti ugovora o kreditu i isplatu. Eventualno kumuliranim zahtjevom, korisnik kredita zahtijevao je utvrđenje djelomične ništetnosti ugovora o kreditu i to odredbi koje se odnose na valutnu klauzulu u CHF te odredbi o jednostranoj izmjeni kamatne stope. Uz zahtjev za utvrđenjem djelomične ništetnosti kumuliran je restitucijski zahtjev za isplatu. Osobito, uz zahtjev za utvrđenje ništetnosti ugovorne odredbe o jednostranoj izmjeni kamatne stope, korisnik kredita zahtijevao je isplatu iznosa od 41.735,48 kn na ime razlike između visine početno ugovorene kamatne stope i stvarno otplaćenih iznosa na ime kamatne stope promijenjene u skladu s jednostranom odlukom kreditora u razdoblju od 23. listopada 2007. do 31. prosinca 2013., obračunate u kunski iznos na dan uplate kamata po tečaju za CHF na dan uplate. Pored navedenog iznosa, korisnik kredita zahtijeva i zakonske zatezne kamate obračunate na taj iznos od 1. siječnja 2014. do isplate.
3. Naime, stopa ugovornih kamata u vrijeme sklapanja ugovora o kreditu iznosila je 4,90% godišnje. Tijekom trajanja ugovora, jednostranom odlukom o kamatnim stopama kreditora, čiju su primjenu stranke ugovorile bez pregovaranja, ista je povišena na 5,55% (za razdoblje od 23. listopada 2007. do 24. veljače 2008.), 6,30% (za razdoblje od 24. veljače do 3. srpnja 2009.), 6,80% (za razdoblje od 3. srpnja 2009. do 2. srpnja 2011.) i 6,55% (za razdoblje od 2. srpnja 2011. do 31. prosinca 2013.) dok konačno, zakonskom intervencijom, nije fiksirana na 3,23% od 1. siječnja 2014. nadalje.
4. 18. siječnja 2016. korisnik kredita je s kreditorom zaključio dodatak ugovoru o kreditu kojim su promijenjene odredbe osnovnog ugovora o kreditu od 30. lipnja 2006. i to valuta kredita, stopa ugovornih kamata i iznos preostalog dijela kredita te je postignut sporazum o raspolaganju preplatom, u svemu na način kako nalaže Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju ("Narodne novine" broj 102/2015 - dalje: ZID ZPK 2015 - Zakon o konverziji).
5. Držeći kako je sklapanjem navedenog dodatka ugovora kreditor *de facto* udovoljio dijelu zahtjeva kojim je potrošač zahtijevao utvrđenje ništetnosti valutne klauzule i restituciju na temelju te ništetne odredbe, korisnik kredita je prvotno kumulirani zahtjev za utvrđenje ništetnosti cijelog ugovora, kao i podredni zahtjev koji se odnosi na ništetnost ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli, ocijenio bespredmetnim i povukao. Konačno postavljenim zahtjevom, korisnik kredita ustraje pri zahtjevu za utvrđenjem ništetnosti ugovorne odredbe o jednostranom povećanju stope ugovorne kamate i isplatu iznosa od 41.735,48 kn. Obrazlažući svoj zahtjev za utvrđenjem ništetnosti i isplatom, korisnik kredita navodi, kao prvo, kako je odredba o jednostranoj promjeni kamatne stope ocijenjena ništetnom u kolektivnom sporu, pravomoćnom presudom Trgovačkog suda u Zagrebu, poslovni broj P-1401/12 od 4. srpnja 2013. koja je u tom dijelu postala pravomoćna 13. lipnja 2014., donošenjem presude Visokog trgovačkog suda, Pž-7129/13 od 13. lipnja 2014. Kao drugo, preplate učinjene na temelju nepoštene ugovorne odredbe o jednostranoj izmjeni

stope ugovornih kamata kao niti zakonske zatezne kamate na tako preplaćene iznose, nisu priznate potrošaču prilikom konverzije kredita u EUR koja je provedena sukladno ZID ZKP 2015 - Zakonu o konverziji, već mu je naprotiv zaračunata još veća kamatna stopa na kredit u EUR.

6. Presudom Općinskog suda u Osijeku, P-960/14 od 18. svibnja 2016., odbijen je tužbeni zahtjev potrošača, a njegova žalba odbijena je presudom Županijskog suda u Osijeku, GŽ-1657/16 od 2. veljače 2017.
7. Nižestupanjski sudovi, polazeći od činjenice da je između potrošača i trgovca 18. siječnja 2016. na temelju ZID ZPK 2015 - Zakona o konverziji sklopljen dodatak ugovoru o kreditu kojim su promijenjene odredbe osnovnog ugovora o kreditu od 30. lipnja 2006. i to valuta kredita, stopa ugovornih kamata i iznos preostalog dijela kredita te je postignut sporazum o raspolaganju preplatom, zauzimaju pravno shvaćanje da tužitelj ne može s uspjehom zahtijevati ništetnost ugovorne odredbe o promjenjivoj stopi ugovornih kamata koja je prestala važiti, kao niti isplatu iznosa plaćenih na temelju te odredbe kao da dodatak ugovoru nikad nije sklopljen.
8. Potrošač je protiv pravomoćne presude kojom je odbijen njegov zahtjev podnio reviziju o kojoj odlučuje ovaj sud. U njoj, uz ostalo, osporava pravilnost pravne ocjene iz nižestupanjskih presuda, smatrajući da sklapanjem dodatka ugovoru nisu obuhvaćena plaćanja koja je izvršio na temelju ništetne odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi iz ranije sklopljenog ugovora.

IV. Nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa

9. Zakon o zaštiti potrošača ("Narodne novine" broj 96/03) važeći na dan sklapanja izvornog ugovora o kreditu

Pojam nepoštene ugovorne odredbe

Članak 81.

- (1) Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje značajnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača.
- (2) Smatra se da se o pojedinoj ugovornoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo ako je ta odredba bila unaprijed formulirana od strane trgovca te zbog toga potrošač nije imao utjecaja na njezin sadržaj, poglavito ako se radi o odredbi unaprijed formuliranoga standardnog ugovora trgovca.
- (3) Činjenica da se o pojedinim aspektima neke ugovorne odredbe, odnosno o pojedinoj ugovornoj odredbi pojedinačno pregovaralo ne utječe na mogućnost da se ostale odredbe tog ugovora ocijene nepoštenima, ako cjelokupna ocjena ugovora ukazuje na to da se radi o unaprijed formuliranom standardnom ugovoru trgovca.
- (4) Ako trgovac tvrdi da se o pojedinoj ugovornoj odredbi u unaprijed sastavljenom standardnom ugovoru pojedinačno pregovaralo, dužan je to dokazati.
- (5) Odredbe ove glave Zakona ne primjenjuju se na ugovorne odredbe kojima se u ugovor unose zakonske odredbe prisilne naravi, odnosno kojima se u ugovor unose odredbe i načela konvencija koje obvezuju Republiku Hrvatsku.

Posljedice nepoštenosti ugovorne odredbe

Članak 87.

- (1) Nepoštena ugovorna odredba je ništava.
- (2) Ništavost pojedine odredbe ugovora ne povlači ništavost i samog ugovora ako on može opstati bez ništave odredbe.

10. Zakon o zaštiti potrošača ("Narodne novine" broj 41/14, 110/15 i 14/19 - dalje ZZP), aktualan zakon, važeći na dan stupanja na snagu ZID ZPK 2015 - Zakona o konverziji

Pojam nepoštene ugovorne odredbe

Članak 49.

- (1) Ugovorna odredba o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo smatra se nepoštenom ako, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, uzrokuje znatnu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača.
- (2) Smatra se da se o pojedinoj ugovornoj odredbi nije pojedinačno pregovaralo ako je tu odredbu unaprijed formulirao trgovac, zbog čega potrošač nije imao utjecaja na njezin sadržaj, poglavito ako je riječ o odredbi unaprijed formuliranog standardnog ugovora trgovca.
- (3) Ako se pojedinačno pregovaralo o pojedinim aspektima neke ugovorne odredbe, odnosno o pojedinoj ugovornoj odredbi, a cjelokupna ocjena ugovora ukazuje na to da je riječ o unaprijed formuliranom standardnom ugovoru trgovca, to neće utjecati na mogućnost da se ostale odredbe toga ugovora ocijene nepoštenima.
- (4) Ako trgovac tvrdi da se o pojedinoj ugovornoj odredbi u unaprijed formuliranom standardnom ugovoru pojedinačno pregovaralo, dužan je to dokazati.
- (5) Odredbe ove glave Zakona ne primjenjuju se na ugovorne odredbe kojima se u ugovor unose zakonske odredbe prisilne prirode, odnosno kojima se u ugovor unose odredbe i načela konvencija koje obvezuju Republiku Hrvatsku.

Posljedice nepoštenosti ugovorne odredbe

Članak 55.

- (1) Nepoštena ugovorna odredba je ništetna.
- (2) Ništetnost pojedine odredbe ugovora ne povlači ništetnost i samog ugovora ako on može opstati bez nišetne odredbe.

Odnos prema drugim zakonima

Članak 4.

- (1) Ako su odredbe ovoga Zakona u suprotnosti s odredbama zakona kojima se uređuju pojedina upravna područja, a koji su usklađeni s pravnom stečevinom Europske unije, na odnose između potrošača i trgovaca primarno se primjenjuju odredbe tih posebnih zakona. - brisati ili ostaviti?
- (2) Ako posebnim zakonima iz stavka 1. ovoga članka ili ovim Zakonom nije drukčije određeno, na obveznopravne odnose između potrošača i trgovca primjenjuju se odredbe Zakona o obveznim odnosima.

11. Postupak u povodu tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava potrošača koji se vodio pred Trgovačkim sudom u Zagrebu između P. - saveza i Z. b. d.d. te sedam drugih banaka.

Predmet kolektivnog spora koji se vodio pred Trgovačkim sudom u Zagrebu pod poslovnim brojem P-1401/12 bila je zaštita potrošača od korištenja ugovornih odredbi o kojima se nije pojedinačno pregovaralo i to: (i) odredbe o valutnoj klauzuli prema kojoj je glavnica vezana uz CHF i (ii) odredbe kojom je ugovorena redovna kamata promjenjiva čije je stopa tijekom postojanja ugovorne obveze promjenjiva u skladu s jednostranom odlukom kreditora.

Presudom od 4. srpnja 2014. Trgovački sud u Zagrebu je, ocijenivši ih netransparentnim i nepoštenim, utvrdio ništetnost ugovornih odredbe o valutnoj klauzuli i ništetnost ugovornih odredbi o kamatnoj stopi promjenjivoj na osnovi jednostrane odluke banke u ugovorima o potrošačkom kreditiranju te je naložen prekid navedenog postupanja.

Presudom Visokog trgovačkog suda od 13. lipnja 2014. (Pž-7129/13) potvrđena je prvostupanjska presuda u dijelu kojim je utvrđena povreda kolektivnih interesa i prava koji se odnose na ništetnost promjenjive kamatne stope.

U ponovnom drugostupanjskom postupku, Visoki trgovački sud je presudom od 14. lipnja 2018. (Pž-6632/17) potvrdio prvostupanjsku presudu i u dijelu u kojem je sud utvrdio da je svaki pojedini tuženik povrijedio kolektivne interese potrošača korištenjem ugovornih odredaba kojima je otplatu glavnice kredita vezao uz švicarski franak o kojima se nije pojedinačno pregovaralo, a da prije zaključenja, u vrijeme zaključenja i u svezi zaključenja predmetnih ugovora nije potrošače u cijelosti informirao o svim potrebnim parametrima bitnim za donošenje valjane odluke utemeljene na potpunoj obavijesti, to je, suprotno načelu savjesnosti i poštenja, imalo za posljedicu neravnotežu u pravima i obvezama ugovornih strana na štetu potrošača te im naložio prekinuti s korištenjem tih odredaba i zabranio im korištenje takvih i sličnih ugovornih odredaba ubuduće.

Potrošači se mogu u posebnim parnicama za naknadu štete ili isplatu pozivati na pravno utvrđenje iz gore navedene presude u kojoj su prihvaćeni zahtjevu tužbe za zaštitu kolektivnih interesa i prava potrošača. Sudovi su vezani za ta utvrđenja u parnici u kojoj će se pojedini potrošač na njih pozivati.

12. Zakon o obveznim odnosima ("Narodne novine" broj 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18, dalje ZOO)

Ništetnost

Članak 322.

(1) Ugovor koji je protivan Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva ništetan je, osim ako cilj povrijeđenog pravila ne upućuje na neku drugu pravnu posljedicu ili ako zakon u određenom slučaju ne propisuje što drugo.

[...]

Posljedice ništetnosti

Članak 323.

(1) U slučaju ništetnosti ugovora svaka ugovorna strana dužna je vratiti drugoj sve ono što je primila na temelju takva ugovora, a ako to nije moguće, ili ako se narav onoga što je ispunjeno protivno vraćanju, ima se dati odgovarajuća naknada u novcu, prema cijenama u vrijeme donošenja sudske odluke, ako zakon što drugo ne određuje.

(2) Ugovaratelj koji je kriv za sklapanje ništetnog ugovora odgovoran je svome suugovaratelju za štetu koju trpi zbog ništetnosti ugovora ako ovaj nije znao ili prema okolnostima nije morao znati za postojanje uzroka ništetnosti.

Djelomična ništetnost

Članak 324.

(1) Ništetnost neke odredbe ugovora ne povlači ništetnost ugovora ako on može opstati bez ništetne odredbe i ako ona nije bila ni uvjet ugovora ni odlučujuća pobuda zbog koje je ugovor sklopljen.

(2) Ali će ugovor ostati valjan čak i ako je ništetna odredba bila uvjet ili odlučujuća pobuda ugovora u slučaju kad je ništetnost ustanovljena upravo da bi ugovor bio oslobođen te odredbe i vrijedio bez nje.

Stjecanje bez osnove Opće pravilo

Članak 1111.

(1) Kad dio imovine neke osobe na bilo koji način prijeđe u imovinu druge osobe, a taj prijelaz nema osnove u nekom pravnom poslu, odluci suda, odnosno druge nadležne vlasti ili zakonu, stjecatelj je dužan vratiti ga, odnosno, ako to nije moguće, naknaditi vrijednost postignute koristi.

(2) Pod prijelazom imovine razumijeva se i stjecanje koristi izvršenom radnjom.

(3) Obveza vraćanja, odnosno nadoknade vrijednosti nastaje i kad se nešto primi s obzirom na osnovu koja se nije ostvarila ili koja je kasnije otpala.

Opseg vraćanja

Članak 1115.

Kad se vraća ono što je stečeno bez osnove, moraju se vratiti plodovi i platiti zatezne kamate, i to, ako je stjecatelj nepošten od dana stjecanja, a inače od dana podnošenja zahtjeva.

OBNOVA (NOVACIJA) Pretpostavke

Članak 145.

(1) Obnova nastaje ako se vjerovnik i dužnik suglase da postojeću obvezu zamijene novom i ako nova obveza ima različitu glavnu činidbu ili različitu pravnu osnovu.

[...]

Članak 147.

(1) Ugovorom o obnovi prijašnja obveza prestaje, a nova nastaje.

(2) S prijašnjom obvezom prestaju i zalog i jamstvo, osim ako je s jamcem ili zalogodavcem drukčije ugovoreno.

(3) Isto vrijedi i za ostala sporedna prava koja su bila vezana za prijašnju obvezu.

Nevaljanost i utruće prijašnje obveze

Članak 148.

(1) Obnova je bez učinka ako je prijašnja obveza bila ništetna ili već ugašena.
[...]

13. ZID ZPK 15 - Zakon o konverziji koji je stupio na snagu 30. rujna 2015.

Članak 1.

U Zakonu o potrošačkom kreditiranju (»Narodne novine«, br. 75/09., 112/12., 143/13., 147/13., 9/15. i 78/15.) iza članka 19. dodaje se glava IV.a naslovi iznad članka i članci 19.a do 19.i te glava IV.b i članci 19.j do 19.l koji glase:

IV.a KONVERZIJA KREDITA DENOMINIRANIH U CHF I DENOMINIRANIH U KUNAMA S VALUTNOM KLAUZULOM U CHF

Predmet konverzije

Članak 19.a

(1) Ovom glavom uređuju se obveze vjerovnika i potrošača:

- u postupku konverzije kredita denominiranih u CHF u kredite denominirane u EUR,
- u postupku konverzije kredita denominiranih u kunama s valutnom klauzulom u CHF u kredite denominirane u kunama s valutnom klauzulom u EUR i
- u postupku konverzije tražbine nastale zbog prestanka ugovora o kreditu iz podstavaka 1. i 2. ovoga stavka iz tražbine denominirane u CHF u denominiranu u EUR odnosno iz tražbine denominirane u kunama s valutnom klauzulom u CHF u denominiranu u kunama s valutnom klauzulom u EUR.

(2) Odredbe ove glave primjenjuju se na kredite denominirane u CHF i denominirane u kunama s valutnom klauzulom u CHF, bez obzira na vrstu i namjenu, u kojima dužnikova obveza iz kredita ili obveza vraćanja primljenog nastala zbog prestanka ugovora o kreditu nije ispunjena ili prisilno ostvarena.

(3) Odredbe ove glave ne primjenjuju se na kredite iz stavka 2. ovoga članka za koje je do dana stupanja na snagu ovoga Zakona provedena konverzija kredita iz CHF u drugu valutu ili kune ili valutne klauzule u CHF u drugu valutnu klauzulu ili kune i na kredite denominirane u CHF i denominirane u kunama s valutnom klauzulom u CHF i na kredite denominirane u CHF i denominirane u kunama s valutnom klauzulom u CHF kod kojih je dužnikova obveza ispunjena ili prisilno ostvarena.

(4) Iznimno od članka 3. stavka 1. točke a) ovoga Zakona, odredbe ove glave primjenjuju se i na ugovore o kreditu koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita veći od 1.000.000,00 kuna.

(5) U smislu ove glave vjerovnik je i osoba na koju je prenesena tražbina iz obveznih odnosa navedenih u stavku 1. ovoga članka.

Načelo konverzije kredita

Članak 19.b

Konverzija kredita denominiranog u CHF u kredit denominiran u EUR i kredita denominiranog u kunama s valutnom klauzulom u CHF u kredit denominiran u kunama s valutnom klauzulom u EUR podrazumijeva konverziju kredita radi promjene valute, odnosno valutne klauzule u kojoj je denominiran i provodi se na način da se položaj potrošača s kreditom denominiranim u CHF izjednači s položajem u kojem bi bio da je koristio kredit denominiran u EUR, a položaj potrošača s kreditom denominiranim u kunama s valutnom

klauzulom u CHF izjednači s položajem u kojem bi bio da je koristio kredit denominiran u kunama s valutnom klauzulom u EUR.

Način izračuna konverzije kredita

Članak 19.c

(1) Konverzija kredita podrazumijeva konverziju radi promjene valute odnosno valutne klauzule u kojoj je denominiran i izračunava se na način da se:

1. na iznos početno odobrene glavnice kredita denominiranog u CHF i denominiranog u kunama s valutnom klauzulom u CHF izračuna iznos glavnice kredita denominiranog u EUR i denominiranog u kunama s valutnom klauzulom u EUR, po tečaju primjenjivom na datum isplate kredita, a koji tečaj je jednak tečaju one vrste koji je vjerovnik na taj datum primjenjivao na kredite iste vrste i trajanja denominirane u EUR i u kunama s valutnom klauzulom u EUR, pri čemu se iznosom početno odobrene glavnice smatra iznos koji je zadužen u poslovnim knjigama vjerovnika, a koji iznos može biti veći od isplaćenog iznosa zbog tečajne razlike zbog kupoprodaje deviza prilikom isplate kredita,

2. umjesto početno ugovorene kamatne stope kredita denominiranog u CHF i denominiranog u kunama s valutnom klauzulom u CHF primijeni kamatna stopa jednaka kamatnoj stopi (po iznosu, vrsti i razdoblju promjene) koju je vjerovnik primjenjivao na kredite iste vrste i trajanja denominirane u EUR i denominirane u kunama s valutnom klauzulom u EUR na datum sklapanja ugovora o kreditu, uvažavajući smanjenja kamatnih stopa, tečaj ili uvjete odobrene određenim istovrsnim skupinama potrošača temeljem dobi, namjene kredita, iste vrste i trajanja u EUR i u kunama s valutnom klauzulom u EUR na datum sklapanja ugovora o kreditu denominiranog u CHF i denominiranog u kunama s valutnom klauzulom u CHF,

3. početno utvrđen otplatni plan kredita denominiranog u CHF i denominiranog u kunama s valutnom klauzulom u CHF uključujući sve njegove izmjene, na temelju kojeg su izračunati obroci odnosno anuiteti u CHF i u kunama s valutnom klauzulom u CHF, zamijeni novim otplatnim planom izračunatim u skladu s točkama 1. i 2. ovoga stavka, i na temelju kojeg se izračunavaju novi obroci odnosno anuiteti u EUR i u kunama s valutnom klauzulom u EUR, uzimajući u obzir sve izmjene ugovornih uvjeta koji se odnose na iznos, namjenu i rokove dospijeca glavnice te iznos, vrstu i razdoblje promjene kamatnih stopa i ostale promjene koje su tijekom trajanja ugovora o kreditu uvjetovale izmjenu početno utvrđenog otplatnog plana i obroka odnosno anuiteta,

4. iznosi uplaćeni radi namirenja početno utvrđenih obroka odnosno anuiteta u CHF i kunama s valutnom klauzulom u CHF (osim uplata na ime naplaćenih zateznih kamata, naknada i troškova koji se ne uzimaju u obzir za potrebe izračuna konverzije) pretvore u EUR i u valutnu klauzulu u EUR po tečaju primjenjivom na datum uplate, a koji tečaj je jednak tečaju one vrste koji je vjerovnik na taj datum primjenjivao na kredite iste vrste i trajanja denominirane u EUR i denominirane u kunama s valutnom klauzulom u EUR. Takvi iznosi pretvoreni u EUR i valutnu klauzulu u EUR predstavljaju osnovu za namirenje obroka odnosno anuiteta u EUR i valutnoj klauzuli u EUR utvrđenih po novom otplatnom planu u EUR i valutnoj klauzuli u EUR iz točke 3. ovoga stavka, pri čemu se poštuje redosljed namirenja dospjelih obveza sukladno općim uvjetima vjerovnika, ali ne obračunavaju zatezne kamate,

5. ukupni uplaćeni iznos utvrđen u EUR i valutnoj klauzuli u EUR na način iz točke 4. ovoga stavka veći od ukupnog iznosa obroka ili anuiteta u EUR i valutnoj klauzuli u EUR utvrđenih na način iz točke 3. ovoga stavka smatra preplatom koja se:

– ako iznos preplate ne prelazi ukupni zbroj obroka odnosno anuiteta u EUR i valutnoj klauzuli u EUR, preostalih na dan 30. rujna 2015. prema otplatnom planu iz točke 3. ovoga stavka, koristi za namirenje budućih obroka odnosno anuiteta u EUR i valutnoj klauzuli u EUR koji će dospjeti na način da se sukcesivno kod plaćanja budućeg obroka odnosno anuiteta koji će dospjeti iznos do najviše 50% dospjelog obroka odnosno anuiteta u EUR i valutnoj klauzuli u EUR namiri preplatom, sve dok se preplata u potpunosti ne iskoristi, pri čemu ako iznos preplate prelazi više od 50% ukupnog zbroja obroka odnosno anuiteta u EUR i valutnoj klauzuli u EUR, preostalih na dan 30. rujna 2015. prema otplatnom planu iz točke 3. ovoga stavka, vjerovnik i potrošač sporazumom definiraju način iskorištavanja iznosa preplate iznad 50% ukupnog zbroja obroka odnosno anuiteta u EUR i valutnoj klauzuli u EUR,

– ako iznos preplate prelazi ukupni zbroj obroka odnosno anuiteta u EUR i valutnoj klauzuli u EUR preostalih na dan 30. rujna 2015. prema otplatnom planu iz točke 3. ovoga stavka, vraća potrošaču od strane vjerovnika u roku od 60 dana od datuma prihvata konverzije od strane potrošača,

Iznos preplate iz ove točke preračunava se u kune po tečaju na dan 30. rujna 2015. i na njega vjerovnik nije dužan obračunati kamatu niti tečajnu razliku, već njih snosi potrošač.

6. ukupni uplaćeni iznos utvrđen u EUR i valutnoj klauzuli u EUR na način iz točke 4. ovoga stavka manji od ukupnog iznosa obroka odnosno anuiteta u EUR i valutnoj klauzuli u EUR utvrđenih na način iz točke 3. ovoga stavka, namiri vjerovniku od strane potrošača sukladno sporazumu vjerovnika i potrošača, a obveze po novom otplatnom planu u EUR i valutnoj klauzuli u EUR nastave ispunjavati od strane potrošača,

7. iznos preostale neotplaćene glavnice u EUR i kunama s valutnom klauzulom u EUR utvrđuje na dan 30. rujna 2015., kao razlika novog otplatnog plana utvrđenog sukladno točki 3. ovoga stavka i uplaćenih iznosa utvrđenih sukladno točki 4. ovoga stavka, pri čemu iznos preplate utvrđen u točki 5. ovoga stavka ne umanjuje iznos preostale neotplaćene glavnice u EUR i kunama s valutnom klauzulom u EUR, a manje uplaćeni iznos utvrđen u točki 6. ovoga stavka namiruje se sukladno sporazumu vjerovnika i potrošača,

8. učinak konverzije utvrdi kao razlika:

– stanja neotplaćene glavnice u CHF i valutnoj klauzuli u CHF evidentirane u poslovnim knjigama vjerovnika na dan 30. rujna 2015. izračunata u EUR i u kunama s valutnom klauzulom u EUR, po tečaju primjenjivom na dan 30. rujna 2015., a koji tečaj je jednak tečaju one vrste koji je vjerovnik na taj datum primjenjivao na kredite iste vrste i trajanja u EUR i u kunama s valutnom klauzulom u EUR, pri čemu se ograničenje tečaja iz članka 11.d ovoga Zakona odnosi na obroke odnosno anuitete u CHF i valutnoj klauzuli u CHF koji dopijevaju do isteka roka ograničenja iz članka 11.d ovoga Zakona i

– iznosa neotplaćene glavnice iz točke 7. ovoga stavka.

(2) Stavak 1. ovoga članka na odgovarajući način primjenjuje se i na izračun obveze vraćanja primljenog nastale zbog prestanka ugovora o kreditu pri čemu se konverzija provodi na dan 30. rujna 2015. odnosno na dan prestanka ugovora o kreditu.

Informiranje

Članak 19.d

(1) Za potrebe provjere izračuna konverzije vjerovnik je dužan izraditi kalkulator na temelju kojeg je izračunata konverzija, koji uključuje detaljan pregled izračuna svih elemenata izračuna konverzije utvrđene u članku 19.c ovoga Zakona, te ga učiniti dostupnim svakom

pojedinom potrošaču preko svojih mrežnih stranica, a kojem će potrošač pristupiti preko svog osobnog identifikacijskog broja.

(2) Za potrebe provjere izračuna konverzije vjerovnik je dužan potrošaču omogućiti pristup povijesnom pregledu općih uvjeta kreditiranja, povijesnom pregledu odluka o kamatnim stopama, povijesnom pregledu dnevnih tečajeva primjenjivih na kredite denominirane u CHF i denominirane u kunama s valutnom klauzulom u CHF te na kredite denominirane u EUR i denominirane u kunama s valutnom klauzulom u EUR koje je vjerovnik primjenjivao na kredite iste vrste i trajanja denominirane u CHF i denominirane u kunama s valutnom klauzulom u CHF te na kredite denominirane u EUR i denominirane u kunama s valutnom klauzulom u EUR.

(3) Prije objave kalkulatora iz stavka 1. ovoga članka na mrežnoj stranici vjerovnik je dužan pribaviti mišljenje ovlaštenog revizora ili sudskog vještaka da je kalkulator izrađen u skladu s načinom izračuna propisanim člankom 19.c ovoga Zakona te takvo mišljenje objaviti na svojim mrežnim stranicama u roku od 45 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Konverzija kredita

Članak 19.e

(1) Vjerovnik je dužan u roku od 45 dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona preporučenom pošiljkom uz povratnicu dostaviti potrošaču izračun konverzije kredita, sa stanjem na dan 30. rujna 2015. izračunatim u skladu s člankom 19.c ovoga Zakona, zajedno s prijedlogom novog ili izmijenjenog ugovora o kreditu.

(2) Također, zajedno s izračunom konverzije vjerovnik je dužan dostaviti i pregled stanja svih pojedinačnih vrsta tražbina, odnosno izvod otvorenih stavaka od potrošača na temelju ugovora o kreditu denominiranom u CHF i denominiranom u kunama s valutnom klauzulom u CHF koji je predmet konverzije na dan 30. rujna 2015., preračunato u kune po tečaju one vrste koji je vjerovnik primijenio za izračun konverzije.

(3) Vjerovnik je dužan izračun konverzije iz stavka 1. ovoga članka zajedno s pregledom stanja svih pojedinačnih tražbina od potrošača, odnosno izvodom otvorenih stavaka u skladu sa stavkom 2. ovoga članka dostaviti preporučenom pošiljkom s povratnicom i osobama od kojih je zahtijevao ili ima pravo zahtijevati ispunjenje obveze iz kredita u CHF i u kunama s valutnom klauzulom u CHF.

(4) Izračun konverzije iz stavka 1. ovoga članka mora sadržavati jasan pregled svih promjena i iz kojega mora biti razumljivo na koji je način utvrđen iznos preostale neotplaćene glavnice u EUR i kunama s valutnom klauzulom u EUR iz članka 19.c stavka 1. točke 7. ovoga Zakona, iznos preplate iz članka 19.c stavka 1. točke 5. ovoga Zakona ako je ona utvrđena, odnosno manje plaćeni iznos iz članka 19.c stavka 1. točke 6. ovoga Zakona ako je on utvrđen.

(5) U slučaju prihvata konverzije kredita potrošač je o prijehu izračuna konverzije dužan, preporučenom pošiljkom uz povratnicu ili osobno, obavijestiti vjerovnika u roku od 30 dana od dana primitka izračuna konverzije iz stavka 1. ovoga članka i pregleda stanja svih tražbina vjerovnika, odnosno izvoda otvorenih stavaka iz stavka 2. ovoga članka.

(6) Ako potrošač ne prihvati izračun konverzije kredita ili ne sklopi s vjerovnikom sporazum iz članka 19.c stavka 1. točke 6. ovoga Zakona, otplata kredita nastavlja se prema važećim ugovorenim uvjetima i sukladno odredbama ovoga Zakona.

(7) Ako potrošač prihvati izračun konverzije kredita:

– učinak konverzije iz članka 19.c stavka 1. točke 8. ovoga Zakona snosi vjerovnik, a ona se u poslovnim knjigama vjerovnika iskazuje kao usklađenje tražbine zbog promjene tečajeva,

odnosno rashod temeljem povrata preplate iz članka 19.c stavka 1. točke 5. podtočaka 1. i 2. ovoga Zakona,

– razliku u početnoj glavnici zbog kupoprodaje deviza iz članka 19.c stavka 1. točke 1. ovoga Zakona, iznos naplaćenih zatezних kamata, naknada i troškova iz članka 19.c stavka 1. točke 4. ovoga Zakona, iznos kamate i tečajnih razlika na ime preplate iz članka 19.c stavka 1. točke 5. ovoga Zakona snosi potrošač.

(8) Ako su ugovorom o kreditu denominiranom u CHF i denominiranom u kunama u valutnoj klauzuli u CHF potrošaču bile odobrene pogodnosti u vidu smanjene kamatne stope, posebnog tečaja ili druge specifične pogodnosti po odluci vjerovnika, vjerovnik ih nije dužan primijeniti na izračun konverzije iz članka 19.c ovoga Zakona, već one padaju na teret potrošača. Pritom se pogodnostima ne smatraju posebna smanjenja kamatnih stopa, posebni tečaj ili povoljniji uvjeti odobreni određenim istovrsnim skupinama potrošača temeljem dobi, namjene kredita, iste vrste i trajanja u EUR i u kunama s valutnom klauzulom u EUR na datum sklapanja ugovora o kreditu denominiranog u CHF i denominiranog u kunama s valutnom klauzulom u CHF.

(9) Ako potrošač prihvati izračun konverzije kredita, vjerovnik neće tražiti dodatne instrumente osiguranja plaćanja, u odnosu na ugovorene, niti postavljati dodatne uvjete potrošaču kojima bi se derogirala njegova druga prava.

(10) Svi popratni troškovi konverzije kredita ne smiju se zaračunati potrošaču.

14. Zakonu o parničnom postupku ("Narodne novine" broj 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11. - pročišćeni tekst, 25/13. i 89/14. - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske i 70/19)

OGLEDNI POSTUPAK RADI RJEŠENJA PITANJA VAŽNOG ZA JEDINSTVENU PRIMJENU PRAVA

Članak 502.j

Postupci u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja prema odredbama ove glave su slični sporovi koji su u većem broju već pokrenuti ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju, a rješenje kojih ovisi o istom pravnom pitanju koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu (u daljnjem tekstu: pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava).

Članak 502.k

Ako je na sudu podnesen veći broj tužbi u sličnim sporovima ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju, a rješenje kojih ovisi o pitanju važnom za jedinstvenu primjenu prava, sud će, nakon održavanja pripremnog ročišta i sjednice sudskog odjela, dostaviti prijedlog za rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava sa spisom predmeta Vrhovnom sudu Republike Hrvatske radi zauzimanja pravnog shvaćanja o tom pitanju. Taj prijedlog će se odmah objaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova.

Članak 502.n

Nakon donošenja pravnog shvaćanja Vrhovnog suda Republike Hrvatske sud će u nastavljenim postupcima biti vezan tim pravnim shvaćanjem.

[...]

15. Ogledni postupak Gos-1/2019

Odgovarajući na pitanje važno za jedinstvenu primjenu prava koji mu je uputio Općinski sud u Pazinu, a koje glasi:

„Je li sporazum o konverziji sklopljen na osnovi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju („Narodne novine“ br. 102/15) nepostojeći ili ništetan u slučaju kada su ništetne odredbe osnovnog ugovora o kreditu o promjenjivoj kamatnoj stopi i valutnoj klauzuli?“

Vrhovni sud Republike Hrvatske je rješenjem od 4. ožujka 2020. dao sljedeći odgovor:

„Sporazum o konverziji sklopljen na osnovi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju („Narodne novine“ br. 102/15) ima pravne učinke i valjan je u slučaju kada su ništetne odredbe osnovnog ugovora o kreditu o promjenjivoj kamatnoj stopi i valutnoj klauzuli.“

V. Razlozi podnošenja zahtjeva

16. Ovaj sud polazi od toga da su odredbe ugovora o kreditu koji su sklopile stranke iz glavnog postupka, koje se odnose na valutnu klauzulu u CHF i koje ovlašćuju banku da jednostrano izmijeni stopu ugovorne kamate, a o kojim odredbama se nisu vodili pojedinačni pregovori, ništetne prema nacionalnom pravu.
17. Štoviše, presuda Trgovačkog suda u Zagrebu, donesena u kolektivnom sporu, koji je vođen, među ostalim, i protiv banke iz glavnog postupka, odnosi se na ugovor koji su stranke sklopile 30. lipnja 2006. Ta presuda, u dijelu koji se odnosi na nepoštenost ugovorne odredbe o jednostranoj izmjeni stope ugovorne kamate, postala je pravomoćna 13. lipnja 2014. kada je donesena presuda Visokog trgovačkog suda kojom je u ovom dijelu odbijena žalba kreditora. Navedena drugostupanjska presuda je u tom dijelu prošla kontrolu Vrhovnog suda Republike Hrvatske (Revt-249/14 od 9. travnja 2015.) i Ustavnog suda Republike Hrvatske (U-III-2521/15 od 13. prosinca 2016.).
18. Dvojba postoji u pogledu pravnih posljedica ništetnosti navedene odredbe, imajući na umu da je 30. rujna 2015. stupio na snagu ZID ZPK 2015 - Zakon o konverziji.
19. Kada je riječ o materijalnopравnim posljedicama nepoštenosti ugovorne odredbe, od ključnog je značenja u domaćoj sudskoj praksi imati na umu sadržaj članka 6. stavka 1. Direktive 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (dalje: Direktiva 93/13) i tumačenje tog članka u praksi Suda Europske unije jer je riječ o odredbi koja ima središnju ulogu u sustavu zaštite potrošača od nepoštenih ugovornih odredbi u Europskoj uniji.
20. Naglašavajući važnost ove odredbe i njezin položaj u sustavu zaštite potrošača Sud Europske unije je u nizu svojih presuda ponovio da je riječ o kogentnoj odredbi (odredbi s obvezujućim učinkom) koju, štoviše, valja smatrati normom ekvivalentnom normi domaćeg javnog poretka (presuda od 21. prosinca 2016., spojeni predmeti C-154/15, C-307/15 i C-308/15, *Gutiérrez Naranjo*, ECLI:EU:C:2016:980, t. 55. i 56.)
21. Kad je riječ o sadržaju članka 6. stavka 1. Direktive 93/13, pojašnjavajući kako se ima tumačiti u njemu propisana obveza država članica da utvrde da nepoštene odredbe potrošačkih ugovora nisu obvezujuće za potrošače te što znači pravilo da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba, Europski sud je pojasnio kako države članice (nacionalno zakonodavstvo i sudska praksa) imaju na temelju članka 6. stavka 1. Direktive 93/13 obvezu osigurati:

- da nepoštene odredbe ne obvezuju potrošača
 - da ugovor ostaje na snazi bez nepoštenih odredbi, ako je to prema nacionalnom pravu moguće i
 - restituciju potrošača.¹
22. Hrvatski zakonodavac se odlučio neobvezujuću narav nepoštenih odredbi odnosno izostanak njihovog učinka osigurati na način da je iste proglasio ništetnima. Naime, ovaj dio obveze članka 6. stavka 1. Direktive 93/13, u hrvatsko je pravo prenesen člankom 55. stavkom 1. ZZP. Imajući na umu da ništetnost ima *ex tunc* učinak - od sklapanja ugovora, utvrđenjem ništetnom nepoštene ugovorne odredbe na temelju propisa iz članka 55. stavka 1. ZZP-a pruža se domaćim potrošačima standard zaštite koja se traži člankom 6. stavkom 1. Direktive 93/13, sve pod pretpostavkom da se pritom priznaju i štite pravne posljedice ništetnosti, prije svega restitucija.
23. ZZP ne sadrži odredbe o restituciji potrošača. To ne znači da potrošači prema nacionalnom pravu nemaju pravo na restituciju, odnosno uspostavu pravne i činjenične situacije kao da nepoštene ugovorne odredbe nije niti bilo. Takva se restitucija ostvaruje bilo kroz primjenu općih propisa obveznog prava (ZOO) bilo kroz primjenu posebnih propisa onda kada takvi posebni propisi za pojedine potrošačke ugovore postoje.
24. U odnosu na potrošački ugovor iz glavnog postupka, stupio je 30. rujna 2015. na snagu ZID ZPK 2015 - Zakon o konverziji. Nakon njegovog donošenja, od ukupno 58.367 zaključenih ugovora o kreditu na koje se taj zakon primjenjuje, 93,9% potrošača je prihvatilo ponudenu konverziju u skladu s njegovim odredbama.
25. Zakon je donesen s ciljem ublažavanja negativnih posljedica koje je na brojne potrošače, koji su u razdoblju od 2004. do 2008. sklopili ugovore o kreditu s valutnom klauzulom u CHF-u, izazvalo izrazito jačanje tečaja CHF-a i povećanje stope ugovorne kamate prema odluci kreditora.
26. Navodeći razloge donošenja ZID ZPK 2015, Vrhovni sud Republike Hrvatske je u oglasnom postupku (rješenje Gos-1/19 od 4. ožujka 2020.) ocijenio kako je u „navedenim okolnostima zakonodavac u nastojanju ublažavanja navedenog stanja i uspostavi narušene ravnoteže u odnosima trgovaca i potrošača donio nekoliko izmjena i dopuna Zakona o potrošačkom kreditiranju, da bi konačno donio predmetni ZID ZPK 2015 koji je stupio na snagu 30. rujna 2015.“
27. Ustavni sud Republike Hrvatske svojim rješenju broj U-I-3685/2015 i dr. od 4. travnja 2017. nije prihvatio prijedlog više predlagatelja fizičkih osoba te osam kreditnih institucija za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom ZID ZPK 2015 (kao i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kreditnim institucijama - "Narodne novine" broj 102/15).
28. U svojoj odluci Ustavni sud Republike Hrvatske, pored formalne i materijalne ustavnosti, istaknuo je da osporeni ZID ZPK 2015 ima legitiman cilj koji se ogleda u povećanju socijalne zaštite, sprječavanju nastavljanja nepoštene poslovne prakse kreditnih institucija i sprječavanju produbljivanja dužničke krize te da je navedena mjera (konverzija) razmjerna legitimnom cilju koji se želio postići jer su propisane mjere bile prikladne i nužne te nije postojala druga manje tegobna ili ograničavajuća mjera. Njome nije nametnut prekomjeran teret ni kreditnim institucijama kao adresatima.

¹ Presuda od 21. prosinca 2016., spojeni predmeti C-154/15, C-307/15 i C-308/15, *Gutiérrez Naranjo*, ECLI:EU:C:2016:980, t. 61 - 66.

Ustavni sud Republike Hrvatske je, slijedeći obrazloženja Vlade Republike Hrvatske prilikom predlaganja navedenog propisa, naveo kako se čini „da je za donošenje ZID ZPK 2015 postojao osobito važan javni interes:

- sanirati eskalirajuću dužničku krizu,
- osigurati redovitu otplatu kreditnih zaduženja, i to u iznosu i pod uvjetima koji takvog potrošača CHF kredita ne dovode u neravnopravan i dužnički ovisan položaj u odnosu na kreditne institucije,
- osigurati potrošačima CHF kredita ravnopravan odnos u odnosu na potrošače koji su ugovorili zaštitni mehanizam u EUR čime bi se, ujedno, potrošačima CHF kredita, zaštitilo i temeljno ljudsko pravo na dostojanstven život (značajnom dijelu potrošača CHF kredita rate kredita bile su veće od mjesečnih primanja, pa im radi otplate kredita nije ostajalo financijskih sredstava za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba), ugroženo aprecijacijom švicarskog franka i jednostranim povećanjem kamatnih stopa bez jasno određenih parametara od strane kreditnih institucija,
- osigurati zaštitu i provođenje temeljnih načela obveznog prava (načela ravnopravnosti sudionika u obveznim odnosima i načela dužnosti njihove suradnje, načela jednakih vrijednosti činidbe, načela savjesnosti poštenja i načela zlouporabe prava),
- potaknuti građane zadužene u švicarskim francima na povećanje osobne potrošnje (to jest omogućiti im da dio povećanog raspoloživog dohotka preusmjere na daljnje razduživanje),
- rasterećenje sudova (na način što će se konverzijom CHF kredita, s jedne strane, smanjiti broj postupaka u kojima se od kreditnih institucija traži povrat razlike između ugovorene i promjenjive kamate koju su kreditne institucije jednostrano određivale tijekom otplate kredita, dok potrošači CHF kredita neće biti izloženi mogućim sudskim troškovima, s druge strane).

Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud nema razloga dovoditi u sumnju procjenu Vlade da je u opisanim okolnostima zaduženja u CHF kreditima zakonodavac »bio dužan reagirati i spriječiti daljnju eskalaciju problema na području CHF kreditiranja, a koja bi neminovno uslijedila s protekom roka na koji je CHF tečaj bio zamrznut«.

Stoga, Ustavni sud ocjenjuje da ZID ZPK ima legitimni cilj: povećanje socijalne zaštite, sprječavanje nepoštene poslovne prakse kreditnih institucija i sprječavanje produbljiivanja dužničke krize.“

29. Osim toga, Ustavni sud Republike Hrvatske je u istom rješenju naveo i to da cijeli trošak konverzije nije pao na teret kreditnih institucija. U tom je smislu taj sud naveo sljedeće:

"Iz očitovanja ministarstva ... razvidno je da su troškovi konverzije, osim na teret kreditnih institucija, jednim dijelom, pali i na teret potrošača CHF kredita. Iz dostavljenih podataka proizlazi da su operativne troškove u vezi s obračunom i komunikacijom s potrošačima snosile kreditne institucije dok su potrošači snosili sljedeće troškove konverzije:

- troškove izmjene ugovora u vidu javnobilježničke ovjere i ostale redovne troškove (te troškove stranke su snosile onako kako je predviđeno općim uvjetima kreditne institucije),
- teret konverzije u vidu naknade štete ili naknade izgubljene buduće dobiti (evidentirana u obliku nerealiziranih tečajnih razlika u poslovnim knjigama kreditnih institucija) vezane uz novčanu tražbinu po kreditu,
- u slučaju prihvata konverzije CHF kredita, snosio je razliku u početnoj glavnici uslijed kupoprodaje deviza, a prilikom isplate kredita, iznos naplaćenih zateznih kamata, naknada i troškova iz početno utvrđenih otplatnih planova,
- razliku veće kamate po kreditima u euru u odnosu na kredite u švicarskim francima bez prava na ukamaćivanje i tečajnu razliku na utvrđeni uplaćeni iznos preplate čime se kreditnoj instituciji jamčila zarada prinosa na iznos u eurima,

- učinak aprecijacije eura u odnosu na kunu od razdoblja od kad je dobio kredit koji mu je stvarno isplaćen u kunama, koji je kreditna institucija financirala najvećim dijelom izvorima u eurima ili vezanim uz euro."

30. Potrošač iz glavnog postupka je 18. siječnja 2016. dobrovoljno zaključio dodatak ugovoru o kreditu sukladno odredbama ZID ZPK - Zakona o konverziji. Tim je dodatkom izvršena konverzija njegovog kredita na način da je:

- početno odobrena glavnica kredita u CHF preračunata u kredit u EUR na datum isplate kredita prema tečaju primjenjivom na datum isplate kredita (promjena valute kredita iz CHF u EUR)

- primijenjena kamatna stopa jednaka kamatnoj stopi koju je banka primjenjivala na kredite u EUR iste vrste i trajanja i to od datuma sklapanja ugovora do datuma sklapanja dodatka ugovoru i ubuduće, na način da se umjesto svih onih kamatnih stopa koje su bile primjenjive u otplati kredita u CHF primjenjuju sve one kamatne stope koje je vjerovnik primjenjivao kod kredita u EUR (promjena kamatne stope)

- zamijenjen početni otplatni plan kredita u CHF s kreditnim planom kredita u EUR

- izvršeno pretvaranje kunskih iznosa uplaćenih po kreditu u CHF (izuzev naplaćenih zatezних kamata, naknada i troškova) u EUR na datum uplate te namirenje iz tih iznosa obroka kredita u EUR po novom otplatnom planu

- utvrđen preostali iznos neotplaćene glavnice kredita u EUR i

- zbroj uplaćenih iznosa po kreditu u CHF, preračunatih u EUR prema srednjem tečaju Hrvatske narodne banke na dan uplate, veći od zbroja anuiteta po kreditu u EUR u skladu s otplatnim planom za kreditu u EUR računajući do 30. rujna 2015., za 14.145,67 kn, što predstavlja preplatu potrošača

- postignut sporazum o raspolaganju preplatom.

31. Po sklapanju navedenog dodatka, potrošač iz glavnog postupka povukao je zahtjev za utvrđenjem ništetnosti ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli u CHF, zahtjev za restituciju na osnovi ove odredbe kao i zahtjev za utvrđenjem ništetnosti cijelog ugovora. Prema njegovom shvaćanju, sklapanjem dodatka ugovoru oštećen je samo po osnovi nepoštene odredbe o valutnoj klauzuli u CHF. Naprotiv, tvrdi da sklapanjem dodatka ugovora nije oštećen s osnove nepoštene ugovorne odredbe o jednostranoj izmjeni stope ugovorne kamate, posebno naglašavajući da odredbe dodatka ugovora o kreditu ne sadrže odredbi o tome da bi bio oštećen za plaćanja učinjena na temelju ove ugovorne odredbe. U tom smislu tvrdi da mu pripada oštećenje prema odredbama općeg propisa (ZOO) kao da dodatak ugovoru nije niti sklopljen te traži povrat razlike između onog što je plaćeno na temelju primijenjene (povećane) stope i prvotno ugovorene stope ugovorne kamate od 4,90 % godišnje, zajedno sa zateznim kamatama obračunatima na utvrđenu razliku počevši od 1. siječnja 2014. (Vidjeti točku 2.)

32. Dodatak ugovora o kreditu koji je sklopljen na temelju odredbi ZID ZPK 2015 - Zakona o konverziji je valjan u slučaju kada su ništetne odredbe osnovnog ugovora o kreditu o promjenjivoj kamatnoj stopi (Vidjeti točku 18.) Sam potrošač u glavnom postupku ne tvrdi suprotno niti valjanost dodatka dovodi u pitanje. U trenutku stupanja na snagu ZID ZPK-Zakona o konverziji ugovorne odredbe o jednostranoj izmjeni kamatne stope već su u sudskoj praksi bile utvrđene ništetnim, dok je u to vrijeme prema praksi Vrhovnog suda valutna klauzula u CHF bila valjana (vidjeti točku 11.). O eventualnoj restituciji nakon sklapanja dodatka ugovoru (konverzije) Vrhovni sud Republike Hrvatske prvi puta odlučuje upravo u glavnom postupku, a žalbeni sudovi u tom smislu zauzimaju različita pravna shvaćanja.

33. Za nepoštenu odredbu o jednostranoj promjeni stope ugovorne kamate iz prvotnog ugovora smatra se kao da je nikad nije niti bilo te je zamijenjena sklapanjem dodatka ugovoru, na način kao da je za sve vrijeme kredita isti bio denominiran u EUR s odredbom o promjenjivoj kamatnoj stopi za kredite u EUR čija poštenost (valjanost) među strankama iz glavnog postupka nije sporna. Pritom je napravljeno poravnanje računa s potrošačem na ime dotad izvršenih svih uplata i utvrđene preplaćene razlike na način i pod uvjetima kako je određeno ZID ZPK 2015 - Zakonom o konverziji. Odredba dodatka ugovoru kojom se određuje da se promjenjivom stopom ugovorne kamate za kredite s valutnom klauzulom u EUR retroaktivno mijenja odredba o promjenjivoj stopi ugovorne kamate iz glavnog ugovora (koja je prema sudskoj praksi u to vrijeme bila pravomoćno utvrđena nepoštenom), također nije odredba o kojoj se pojedinačno pregovaralo. Međutim, imajući na umu da je nije unaprijed sastavio kreditor nego je određena nacionalnim zakonom koji je *ad hoc* donesen upravo s namjerom da se utvrde određeni uvjeti u pogledu obveza iz ugovora o kreditu te vrste, prema shvaćanju ovog suda riječ je o odredbi koja je izuzeta iz područja primjene Direktive 93/13.
34. Naime, prema odredbi članka 1. stavka 2. Direktive iz njene su primjene izuzete ugovorne odredbe koje su odraz obaveznih zakonskih ili regulatornih odredaba. To zato što se sukladno trinaestoj uvodnoj izjavi pretpostavlja da zakonske ili regulatorne odredbe država članica kojima se izravno ili neizravno utvrđuju uvjeti potrošačkih ugovora ne sadrže nepoštene odredbe. Drugim riječima, odredbe ZID ZPK 2015 - Zakona o konverziji kojima se određuje način konverzije kredita uz retroaktivnu zamjenu odredbe o jednostranoj izmjeni stope ugovorne kamate su odredbe na koje se Direktiva 93/13 i ZZP ne primjenjuju, jer je riječ o odredbama koje su odraz prisilnih zakonskih odredbi.
35. Sama visina stope ugovorne kamate koja je ugovorena dodatkom kao i način njezine izmjene nisu određene zakonom, ali nisu sporne te se poštenje i valjanost ove odredbe dodatka ne dovode u pitanje u glavnom postupku.
36. Obveza trgovca da potrošaču ponudi sklapanje dodatka ugovora čiji je sadržaj u pogledu načina izračuna konverzije u cijelosti određen ZID ZPK 2015 - Zakonom o konverziji, određena je tim zakonom. Riječ je o prisilnoj zakonskoj odredbi. Potrošaču je sklapanje dodatka ugovoru ostavljeno na izbor.
37. Sud Europske unije je već presudio² da je, načelno gledajući, zakonska revizija ugovora koji sadrže nepoštene ugovorne odredbe, na način da se nepoštene odredbe mijenjaju zakonskim putem, održavajući istovremenost valjanost ugovora o kreditu, dopuštena. Takav pristup odgovara cilju zakonodavca Unije u okviru Direktive 93/13, a osobito njezina članka 6. stavka 1. jer je jedan od ciljeva ove odredbe ostvariti ravnotežu održavajući ugovor na snazi, a ne proglasiti ništetnim ugovore koji sadrže nepoštene ugovorne odredbe. Drugim riječima, cilj neobvezujućeg učinka nepoštenih ugovornih obveza država članica može ostvariti i donošenjem propisa koji se retroaktivno primjenjuju na već sklopljene potrošačke ugovore koji sadrže nepoštene ugovorne odredbe s ciljem da se otklone nepoštene ugovorne odredbe i istovremeno održi valjanost ugovora uz uvjet da je potrošač restituiran.
38. S tim u vezi je i Vrhovni sud u ogleđnom postupku presudio da su dodaci ugovora o kreditu sklopljeni na temelju ZID ZPK 2015 - Zakona o konverziji valjani. Riječ je o posebnom propisu (*lex specialis*) u odnosu na opća pravila obveznog prava, odnosno ZOO. U tom smislu, ova izvanredna, jednokratna i retroaktivna mjera (intervencija) zakonodavca derogira opća pravila o ništetnosti ili izostajanju pravnih učinaka u dijelu u

² Presuda od 14. ožujka 2019, C-118/17, ECLI:EU:C:2019:207, *Dunai*, t. 40.

kojem su te opće odredbe u koliziji s režimom ZID ZPK - Zakona o konverziji. Na taj način je osigurano otklanjanje nepoštenih ugovornih odredbe uz istovremeno održavanje valjanosti ugovora.

39. Međutim, istovremeno, primjena navedenog posebnog propisa derogira opće odredbe ZOO-a o pravnim posljedicama ništetnosti na način da iznosi koji su naplaćeni na temelju nepoštenih ugovornih odredbi - kako one valutnoj klauzuli u CHF (čija je ništetnost utvrđena nakon stupanja na snagu ZID ZPK 2015 - Zakona o konverziji), tako i one o jednostranoj izmjeni stope ugovorne kamate, nisu vraćeni potrošaču nego su iskorišteni za ispunjenje njegovih ugovornih obveza koje su ugovorene valjanim dodatkom ugovora o kreditu u svemu na način kako je to određeno ZID ZPK 2015 - Zakonom o konverziji. Pritom je zakonom propisan i način raspolaganja eventualno nastalom preplatom koja se, u slučaju da nije dostatna za zatvaranje obveze iz kredita prema novom otplatnom planu, koristi za namirenje budućih obroka, dok se, za slučaj da njezin iznos prelazi ukupan zbroj obroka u valutnoj klauzuli u EUR prema novom otplatnom planu, vraća potrošaču.
40. Točno je da ZID ZPK 2015 - Zakon o konverziji izrijekom ne proglašava ništetnim niti jednu ugovornu odredbu ugovora o kreditu poput onog koji je sklopljen u glavnom postupku. S time u vezi sam zakon izrijekom ne propisuje niti restituciju potrošača. Međutim, ne može se zanemariti činjenica da je navedeni zakon donesen u trenutku kada je presuda u kolektivnom sporu kojom je odredba o jednostranoj izmjeni kamatne stope ugovorne kamate bila utvrđena ništetnom već postala pravomoćna. Isto tako, jedan od razloga donošenja predmetnog zakona bilo je rasterećenje sudova (na način što će se konverzijom CHF kredita, s jedne strane, smanjiti broj postupaka u kojima se od kreditnih institucija traži povrat razlike između prvotno ugovorene i promjenjive stope ugovorne kamate koju stopu su kreditne institucije jednostrano određivale tijekom otplate kredita, dok potrošači CHF kredita neće biti izloženi mogućim sudskim troškovima, s druge strane).
41. Iz navedenog se može razabrati da je intencija zakonodavca bila da se, kao prvo, sklapanjem dodatka ugovoru izmijeni nepoštena ugovorna odredba, a da se restitucija potrošača osigura na način da se: (i) ispunjenje učinjeno na temelju nepoštenih (ništetnih) ugovornih odredbi uračunava u ispunjenje prema valjanim odredbama dodatka i (ii) postigne sporazum o eventualnoj preplati kad ona nije dostatna za zatvaranje cijelog kredita prema novom otplatnom platni ili (iii) potrošaču vrati preplata onda kad njezin iznos premašuje ukupan zbroj anuiteta prema novom otplatnom planu. Kao drugo, da se time u cijelosti riješe nedoumice oko valjanosti ugovora i restituciji potrošača bez daljnje potrebe pokretanja i vođenja sudskih postupaka.
42. S time u vezi, odredbe ovog specijalnog zakona dopuštaju tumačenje prema kojem se sklapanjem valjanog dodatka, u interesu ugovornih strana i pravne sigurnosti gospodarskih aktivnosti, održava ugovor o kreditu na snazi bez da se pritom vrši ikakav povrat uplata učinjenih na ime ispunjenja nepoštene ugovorne odredbe potrošaču (osim ako preplata premašuje zbroj ukupnih anuiteta), već se te uplate uračunavaju za ispunjenje valjanih ugovornih obveza ugovorenih dodatkom, čiji je sadržaj određen zakonom, a koje pritom nisu nužno u svakom trenutku trajanja ugovora bile ekonomski povoljnije za potrošača koji sam snosi razliku veće stope ugovorne kamate po kreditima s valutnom klauzulom u EUR u odnosu na kredite s valutnom klauzulom u CHF, bez prava na ukamaćivanje od dana učinjenih uplata i na tečajnu razliku na utvrđeni iznos preplate.
43. Ovaj sud je upoznat s tumačenjem koje je Europski sud iznio u presudi C-452/18, *Ibrecaja Banco* od 9. srpnja 2020. Međutim, prema shvaćanju ovog suda, tumačenja koja su dana u tom predmetu ne mogu automatski poslužiti ovom sudu za donošenje odluke u

glavnom postupku. Razlog tome je razlika u činjeničnoj i pravnoj osnovi glavnog predmeta o kojem odlučuje ovaj sud u odnosu na glavni predmet iz presude *Ibrecaja Banco*. Naime, u tom je predmetu do sklapanja dodatka ugovoru došlo na temelju slobode ugovaranja stranaka, a sadržaj dodatka bio je ili unaprijed sastavljen od strane trgovca ili su se o njima vodili pojedinačni pregovori među ugovornim strankama. Naprotiv, u ovom glavnom predmetu sklapanje dodatka ugovora bilo je rezultat intervencije zakonodavca jer je na temelju prisilne zakonske odredbe proizašla obveza trgovca ponuditi potrošaču sklapanje dodatka čiji je sadržaj u cijelosti određen prisilnim zakonskim odredbama. Sadržaj dodatka ugovora koji je ponuđen potrošaču dakle jest unaprijed sastavljen, ali ne od strane trgovca nego od strane zakonodavca. Informiranje potrošača o uvjetima iz takvog dodatka također je bilo određeno zakonom. Kako dodaci ugovorima niti ne sadrže odredbi o odricanju potrošača, a takvih odredbi ne sadrži niti zakon, informiranje potrošača o pravnim posljedicama sklapanja dodatka ugovoru ne može se predbaciti kreditoru. Te pravne posljedice ovise o tome kako će se u sudskoj praksi zauzeti stav o tome koje su pravne posljedice ZID ZPK 2015 - Zakona o konverziji na restituciju potrošača na temelju nepoštenih ugovornih odredbi. Takve sudske prakse, po prirodi stvari, nije bilo u trenutku sklapanja ugovora, a niti do danas o tom pitanju nema ujednačene sudske prakse. Svakako da se kreditoru ne može predbaciti što potrošačima u trenutku sklapanja dodatka kojeg je bio dužna sklopiti po sili zakona, nije predočio sve moguće ishode koji se u sudskoj praksi mogu dogoditi kad je riječ o pravnim posljedicama sklapanja dodatka. Europski sud je već presudio³ da zahtjev transparentnosti ne zahtijeva od pružatelja usluge da potrošaču pruži dodatne informacije o dosegu ugovorne odredbe čiji se pravni učinci mogu utvrditi samo tumačenjem nacionalnog prava koje nije predmet ujednačene sudske prakse. Ovaj sud ocjenjuje da se to odnosi i na situacije i kad nacionalno pravo o kojem je riječ, konkretno ZID ZPK 2015. - Zakonom o konverziji, nije u trenutku sklapanja dodatka uopće bilo predmet razmatranja sudske prakse, a posebno u okolnostima kad su sadržaj dodatka i obveza kreditora da ga ponudi potrošaču u cijelosti propisani prisilnim zakonskim odredbama.

44. S obzirom na izloženu činjeničnu situaciju u glavnom postupku, primjenjive propise, praksu domaćih sudova i razloge koji su ovdje ranije izneseni, a imajući na umu praksu Suda EU prema kojoj države članice smiju zakonom prekinuti korištenje nepoštenih ugovornih odredbi, ali zakonodavac mora u tom kontekstu poštovati zahtjeve iz članka 6. stavka 1. Direktive 93/13⁴, Vrhovni sud Republike Hrvatske dvoji o tome može li se smatrati da je potrošač koji je izvršio plaćanja na temelju nepoštenih odredbi ugovora o kreditu s valutnom klauzulom u CHF koji sadrži nepoštene ugovorne odredbe obeštećen time što je stavljen u istu činjeničnu i pravnu situaciju kao da je cijelo vrijeme imao zaključen ugovor o kreditu s valutnom klauzulom EUR koji ne sadrži nepoštene ugovorne odredbe. Drugim riječima, je li uređenje koje načelno potrošaču jamči realnu vrijednost ispunjenja činidbe dovoljno jamstvo njegovog obeštećenja i u situaciji kad se pritom ne postiže apsolutna matematička jednakost vrijednosti činidaba.
45. Konačno, postavlja se i pitanje primjene prava EU u predmetu iz glavnog postupka. Naime, ugovor o kreditu iz glavnog postupka koji sadrži nepoštene ugovorne odredbe sklopljen je 30. lipnja 2006., prije stupanja Republike Hrvatske u članstvo Europske unije 1. srpnja 2013. U odlukama *Ynos*⁵, *Tudoran*⁶ i *BRD Groupe Société Générale*⁷, Sud

³ Presuda od 19. rujna 2019., C-34/18, ECLI:EU:C:2019:764, Lovasné Tóth

⁴ *Ibid.*, t. 42.

⁵ Presuda od 10. siječnja 2006., C-302/04, ECLI:EU:C:2006:9, t. 35. - 38.

Europske unije je naveo kako je nadležan tumačiti pravo Unije u pogledu njegove primjene u državi članici isključivo od dana njezinog pristupanja Uniji. Pritom je u odluci *Tudoran* naglašeno da je u članku 10. stavku 1. podstavku 2. Direktive 93/13 određeno vremensko važenje ove direktive (koja se u Hrvatskoj primjenjuje na potrošačke ugovore sklopljene nakon 1. srpnja 2013.) pa valja uzeti u obzir datum sklapanja ugovora koji je predmet glavnog postupka kako bi se utvrdilo primjenjuje li se navedena direktiva na taj ugovor, pri čemu razdoblje tijekom kojeg ugovor proizvodi učinke nije relevantno.

46. Međutim, u situaciji iz glavnog postupka nije riječ o zahtjevu za tumačenje odredbi prava Unije koje se odnose na valjanost ugovora o kreditu na temelju elemenata koji su postojali na dan sklapanja tog ugovora, već o usklađenosti pravnih učinaka ZID ZPK 2015 - Zakona o konverziji na restituciju potrošača na koje se taj propis primjenjuje, a koji je donesen nakon pristupanja Republike Hrvatske Uniji, s odredbom članka 6. Direktive 93/13. Na temelju svojeg retroaktivnog učinka, taj se propis primjenjuje na glavni postupak i utječe na interese potrošača koji se imaju procjenjivati u trenutku spora, a ne trenutku sklapanja ugovora.
47. Iako je predmetni ugovor povodom kojeg se vodi glavni postupak bio sklopljen prije pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji 1. srpnja 2013., konvertiran je 18. siječnja 2016., na temelju propisa koji je donesen 2015., a ovim se zahtjevom upravo i traži tumačenje usklađenosti s pravom Unije nacionalnog propisa koji je Hrvatska donijela nakon datuma pristupanja⁸ i koji proizvodi pravne učinke u pogledu tog ugovora nakon pristupanja Uniji.

VI. PITANJA

1. Treba li Direktivu 93/13 o nepoštenim uvjetima o potrošačkim ugovorima tumačiti na način da se njezine odredbe primjenjuju na ugovor o kreditu koji je sklopljen prije pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, ali koji je konvertiran nakon pristupanja Uniji na temelju zakona koji je Republika Hrvatska donijela nakon stupanja u članstvo Europske unije te, s tim u vezi, ima li nadležnosti Suda Europske unije za odgovaranje na drugo pitanje?

Ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan, postavlja se sljedeće pitanje:

2. Treba li članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 o nepoštenim uvjetima o potrošačkim ugovorima tumačiti na način da mu se protivi nacionalni propis, poput posebnog zakona iz glavnog postupka - ZID ZPK 2015 - Zakon o konverziji, koji s jedne strane, prisilnom odredbom obvezuje pružatelja usluga ponuditi potrošaču sklapanje dodatka ugovora o kreditu na način propisan tim zakonom, a kojim dodatkom se pojedine ugovorne odredbe, koje su u trenutku stupanja na snagu tog zakona (odredba o jednostranoj izmjeni kamatne stope) ili kasnije (odredba o valutnoj klauzuli u CHF) sudskom odlukom utvrđene ništetnima, zamjenjuju valjanim ugovornim odredbama na način kao da je među strankama otpočetak bilo ugovoreno ono što je ugovoreno dodatkom, a čime se osigurava valjanost ugovora, dok se, s druge strane, potrošaču koji je dobrovoljno prihvatio sklapanje dodatka, uplate izvršene po

⁶ Rješenje od 3. srpnja 2014., C-92/14, ECLI:EU:C:2014:2051, t. 26. - 29.

⁷ Presuda od 9. srpnja 2020. u spojenim predmetima C-698/19 i C-699/18, ECLI:EU:C:2020:537, t. 41.-48.

⁸ Presuda od 14. veljače 2019., C-630/17, ECLI:EU:C:2019:123, *Milivojević*, t. 43.

osnovi nepoštenih ugovornih odredbi iskorištavaju za namirenje njegovih obveza koje proizlaze iz odredbi valjanog dodatka, uz sporazum o raspolaganju eventualnom preplatom ili vraćanjem uplata potrošaču onda kad preplata premašuje zbroj anuiteta prema novom otplatnom planu, sve na način kako je to predviđeno tim zakonom?

Zagreb, 27. svibnja 2020.

Predsjednica vijeća:
Mirjana Magud, v.r.

ZA TOČNOST OTPRAVKA
Ovlašteni službenik:
Voditelj Pisarnice za prijem i otpremu

Mirko Paša

Popis priloga:

Spis predmeta P-960/14 Općinskog suda u Osijeku

Presuda Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž 7129/13 od 13. lipnja 2014.

Presuda Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske Pž 6632/17 od 14. lipnja 2018.

Rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske Gos 1/19 od 4. ožujka 2020.

Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske U-I-3685/15 i dr. od 4. travnja 2017.